

Asia: VN/1227/2024

Hallituksen esitys jatkuvan oppimisen digitaalista palvelukokonaisuutta koskevaksi lainsäädännöksi

Osaamistiedot

Onko ehdotettu laki valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta selkeä? Jos ei, mikä siinä on epäselvää?

Jatkuvan oppimisen osaamistietovarannon tavoite ja tehtävä itsessään on kuvattu selvästi. Laissa ei kuitenkaan puhuta jatkuvasta oppimisesta käsitteenä kuin ainoastaan otsikkotasolla. Selkeää määritelmää tarvitaan, jotta korkeakoulujen olisi mahdollista toimia lain mukaisesti.

Epäselvyyttä liittyy myös siihen, miten varmistetaan tietovarannon hyödyntämisessä yksilön yksityisyyden suoja, ts. onko henkilötietojen käsittelylle varmasti selkeä käyttötarkoitus ja miten varmistetaan se, että käsittelyssä noudatetaan tietosuoja-asetusta. Tämä on erityisen tärkeää, jos Osaamispolku-palvelu tuottamisessa hyödynnetään salassa pidettäviä ja erityisiä henkilötietoja.

Korkeakouluille ei tulisi luoda uusia velvoitteita muutoin kuin Yliopistolain 2 § tehtävään liittyvää tarkoitusta varten. Jos kyseessä on korkeakoulujen perustehtävän ulkopuolinen rekisterin käyttötarkoitus, korkeakouluille tulee taata tarvittava taloudellinen tuki kyseisten velvoitteiden suorittamiseksi erillisrahoituksella. Uuden rekisterin edellyttämät tiedonkeruu, -käsittely ja -siirtovelvoitteet korkeakouluille jäävät epätarkaksi. On todennäköistä, ettei uuteen rekisteriin tuotettavaa tietoa ja tiedonsiirtoa ole mahdollista toteuttaa ilman henkilö- ja järjestelmäpanostuksia. Korkeakouluille aiheutuvat kustannukset uusista velvoitteista jäävät epäselviksi. Kustannukset tiedon tuottamisesta eri osapuolille tulee arvioida ja ottaa huomioon sääntelyn hyötyjä arvioitaessa. Korkeakoululla ei ole rahoitusta sääntelyn edellyttämään tiedontuotantoon ja tarvittava lisärahoitus tulee turvata. Sääntely tulisi toteuttaa siten, että korkeakouluille ei muodostu kohtuuttomia järjestelmäkustannuksia, kehitys- ja ylläpitotehtäviä, eikä koordinaatio-, tietosuoja-, tietoturva- ja neuvontakustannuksia.

Esityksen mukaan Osaamispolkua ylläpitäessä on mahdollisesti noudatettava velvoitteita, joita tekoälyssäädöksessä asetetaan suurriskisille tekoälyjärjestelmille. Pyydämme jatkovalmistelussa tarkentamaan ja avaamaan näitä velvoitteita sekä tekemään selkeän riskienarvioinnin erityisesti tekoälyavusteisesta profiloinnista ja sen vaikutuksista eri kohderyhmissä (esimerkiksi alaikäiset käyttäjät).

Onko teillä huomioita osaamistietojen hyödyntämismahdollisuuksista ja reunaehdoista pykälissä 7 ja 8?

Jatkovalmistelussa ja –ohjeistamisessa on hyvä huomioida, että viranomaisilla on jo käytettävissään korkeakoulujen tuottama data (KOSKI-palvelun kautta). Uudelleen sitä ei ole syytä alkaa erikseen toimittaa.

Muita huomioita ehdotetusta osaamistietovarantoa koskevasta sääntelystä?

Tietovaraston kehittämisessä on tärkeää varmistaa myös sääntelyn tasolla, että kokonaisuudesta tulee järkevää, ja se perustuu automaattiseen tiedonsiirtoon, eikä se lisää manuaalista työtä. Tämän lisäksi on tärkeää, että kehittämistyössä huomioidaan se, että eri palveluiden, (Opin.fi, Osaamispolku ja Opintopolku) roolit ja tehtävät selkiytyvät suhteessa toisiinsa. Yliopistona edellyttämme, että Opin.fi rakennetaan ensin valmiiksi, ja että kehitystyössä vältetään päällekkäisyyttä. Korkeakoulut tarvitsevat tähän myös riittävää siirtymäaika.

Kiinnitämme huomiota myös siihen, että esitetty laki valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta 5§ edellyttää rekisterinpitäjältä vastuuta tiedon täsmällisyydestä ja velvollisuudesta korjata tiedot, vaikka tiedon siirto (esim. sen korjaaminen) edellyttää henkilöltä tiedon luovutuksen suostumusta (vrt 2 §).

Koulutustarjonnan tiedot

Onko opinto- ja tutkintorekisterilakiin ehdotettu luku jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarannosta selkeä? Jos ei, mikä siinä on epäselvää?

Luku jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarannosta on pääosin selkeä, lukuunottamatta tutkinnonosiin tarvittavaa lisämäärittelyä.

Onko palveluun sisällytettävä, pykälien 22 b ja 22 c mukainen koulutustarjonta tarkoituksenmukainen?

Pykälässä 22 b on tarpeen täsmentää, mitä tutkinnonosilla tarkoitetaan. Tutkinnon osa on terminä epäselvä, jos se tarkoittaa jotain minkä voi sisällyttää ilman korvaavuutta tutkintoon. Termi tulisi määritellä ammattikorkeakoulu- ja yliopistolaissa.

Muita huomioita ehdotetusta koulutustarjonnan tietovarantoa koskevasta sääntelystä?

Tietovarantoa koskeva kokonaisuus on epäselvä. Kehittämistyön lähtökohtana tulisi olla selkeä kokonaisarkkitehtuuri ja selkeästi määritelty koulutustarjonnan master-data ja tietoaallas, sisältäen eri toimijoiden vastuut ja velvoitteet. Esityksessä jää epäselväksi esim. se, miten Digivision tietoaallasta tullaan hyödyntämään.

Lisäksi Opetushallituksen tiedoista tulee saada oppijanumero myös henkilölle, jonka tiedoista se puuttuu.

Muita huomioita

Muita huomioita hallituksen esityksen luonnoksesta:

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2025. Siirtymäajan tulee olla riittävä, että korkeakoulut pystyvät toteuttamaan velvoitteensa. Lain voimaantulon aikataulu vaikuttaa varsin optimistiselta huomioiden uuden palvelukokonaisuuden vaatiman rakennusajan sekä rekisterinpitäjäksi suunnitellun Opetushallituksen niukenneet resurssit.

Jatkovalmistelussa tulisi ottaa huomioon eri käyttäjäryhmien kyky ja halukkuus päivittää osaamisprofiilia (ymmärrys salassa pidettävästä tiedosta, digitaidot jne.). Järjestelmän tulisi olla saavutettava kaikkien käyttäjien näkökulmasta.

Takala Sanna
Taideyliopisto